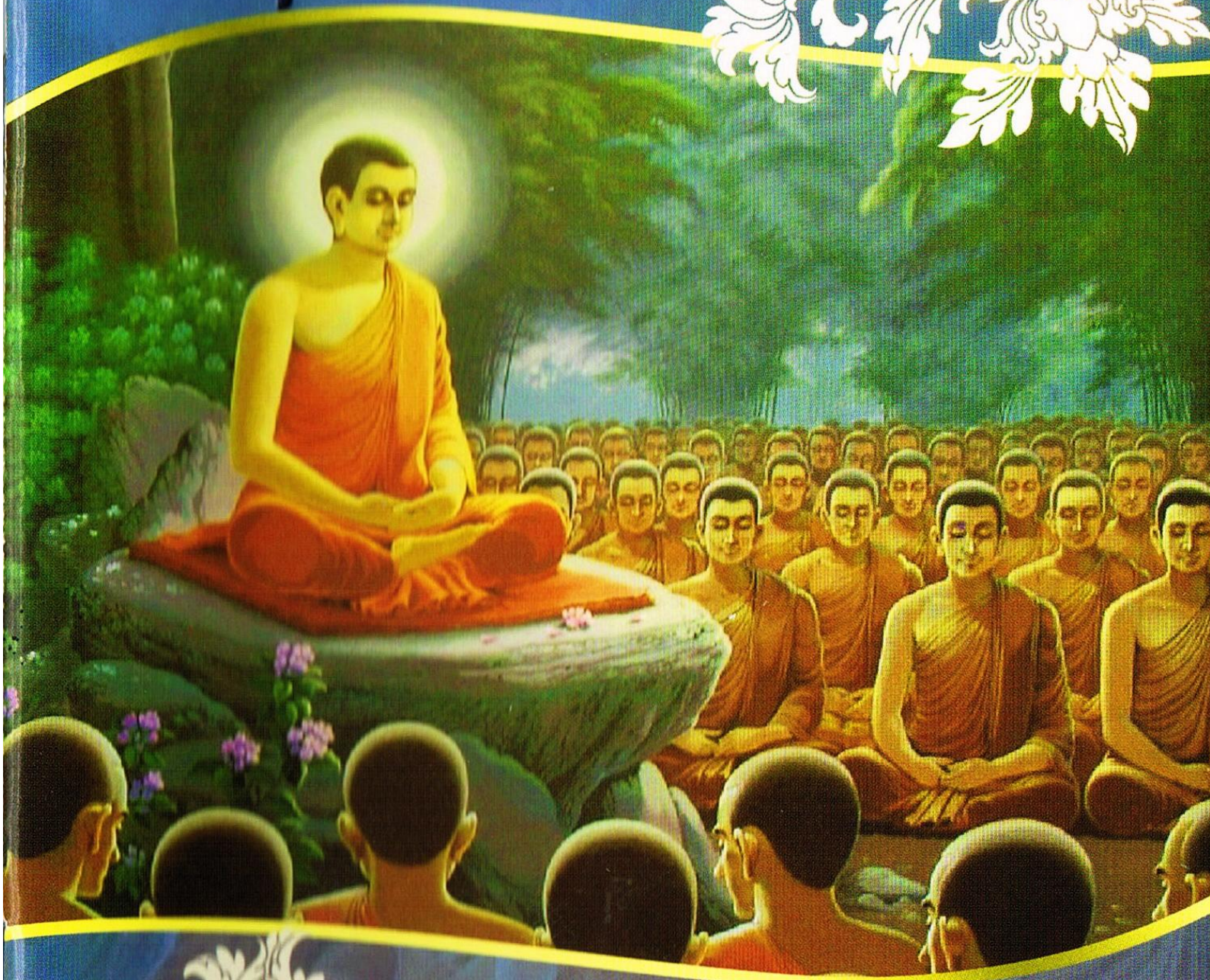

ลมหายใจ สุดท้าย

เรียบเรียงโดย
พระมหาสุรศักดิ์ ชนปาโล ป.ธ.๕

ลมหายใจ สุดท้าย

เรียบเรียงโดย

พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล ป.ธ.๙

ชื่อหนังสือ **ลมหายใจสุดท้าย**
ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๒๓๕-๗๑๑-๕
ผู้เรียบเรียง พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล ป.ธ.๙
ภาพประกอบ ปรีชาวุฒิ นิรมร
Polygon Wizard Co.,Ltd
เทคนิค พี่ต๋ม, พี่พจ, ปอยหลวง ตันติพิสุทธิ์
กราฟฟิค ภูมิพัฒน์ รุจรวีสุทธิทอง
สุदारัตน์ เลิศศรีทอง
เจษฎ์ สิทธิดำรง
พิสูจน์อักษร ประไพ นันทรัตนวานิช

Dhammaintrend ร่วมเผยแพร่และแบ่งปันเป็นธรรมทาน
ติดต่อพิมพ์หนังสือต่าง ๆ ได้ที่ **สุสวัสตี พรินเตอร์** (โทร. 08-5119-7339)

คำนำ

ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขเป็นความใฝ่ฝันนำพาให้ผู้คนพากันดิ้นรนไขว่คว้าแสวงหา เมื่อยังมี**ลมหายใจ**อยู่ก็คงจะได้สมหวัง แต่ขอให้ทำใจเผื่อไว้บ้างกับความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ เพราะสุดท้ายสิ่งที่หามาได้ก็ไม่สามารถนำอะไรติดตัวไปได้ตามไปได้เฉพาะบุญกับบาปเท่านั้น ก่อนจะถึงวันสุดท้ายจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพราะ**ว่าความตาย**เปรียบเหมือนการย้ายบ้าน ชีวิตคือการเดินทาง ความเกิดเป็นสถานีต้นทาง ความแก่ ความเจ็บป่วย ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นสถานีย่อย ความตายเป็นสถานีปลายทาง ทุกคนกำลังเดินทางไปยังสถานีต่าง ๆ หนังสือเรื่อง **“ลมหายใจสุดท้าย”** จะพาผู้อ่านไปพบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ แต่เราไม่เคยใส่ใจรวมทั้งวิธีรับมือกับสิ่งที่มองไม่เห็น

ขอความนอบน้อมและความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย จงอำนวยการอุปการะให้ผู้อ่านทุกท่านมีความสุข พ้นจากทุกข์ภัย แคล้วคลาดจากอันตรายและประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมายเทอญ

เจริญพร

พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล ป.ธ.๙

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ลมหายใจสุดท้าย	๕
ความเสื่อม ๔ ประการ	๖
คิดไม่ถึง	๘
ความตายมีกี่ประเภท	๑๐
อุปมาความตาย	๑๑
ปัญญา - วิสัชนาเกี่ยวกับความตาย	๑๒
เตือนใจอย่างไร ? ให้นึกถึงความตาย	๑๖
วิธีนึกถึงความตาย (มรณสติ)	๑๘
ได้ในเสีย	๓๐
คนเจริญมรณสติไม่กลัวตาย	๓๕

อชเชว กิจจมาตปปี โภ ชญญา มรณํ สุเว
ควรทำความเพียรตั้งแต่วินาทีเดียว
ใครเล่าจะรู้ว่า ความตายจะมีในวันพรุ่งนี้

ลมหายใจสุดท้าย

ในแต่ละวันจะมีสิ่งต่าง ๆ เสนอข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นซึ่งมีทั้งข่าวดีและข่าวร้าย บางเรื่องประทับใจ บางเรื่องสะเทือนใจ โดยเฉพาะข่าวโศกนาฏกรรมพผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่งกลับถูกลืม ถึงแม้ว่าจะมีการสูญเสียครั้งแล้วครั้งเล่าพอเกิดซ้ำอีกถึงจะมีสตินึกขึ้นมาได้ ความสูญเสียแต่ละครั้งนั้นประเมินค่าไม่ได้ทางด้านจิตใจ เสียทั้งความรู้สึกและความเสียใจ จะมีธุรกิจด้านการประกันภัยบริษัทใดหรือใครที่จะกล้ารับประกันว่า

๑. ขอสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาจงอย่าแก่
๒. ขอสิ่งที่มีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดาจงอย่าเจ็บ
๓. ขอสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาจงอย่าตาย
๔. ขอผลแห่งกรรมชั่วที่ทำไว้จงอย่าให้ผล

ความเสื่อม ๔ ประการ

ตลอดชีวิตที่เกิดมากกว่าจะผ่านไปได้ในแต่ละวัย มีทั้งสมหวัง ผิดหวัง หัวเราะ ร้องไห้ คำว่า “วัย*” แปลว่า “เสื่อม” พูดถึงเรื่องความเสื่อมใคร ๆ ล้วนหนีไม่พ้น แต่ทุกคนจะพบกับความเสื่อมดังนี้ คือ

๑. ความเสื่อมเพราะชรา

ร่างกายจะเริ่มส่งสัญญาณบ่งบอกความเสื่อมหลาย ๆ อย่าง เช่น ผมที่เคยดำสนิทเริ่มมีสีอ่อนลง มีผมหงอกแซมขึ้นมา ผิวเริ่มแห้ง หยาบ ขาดความชุ่มชื้นเปล่งปลั่ง ไม่มีน้ำมันวล มีริ้วรอย ฝ้า กระ จุดต่างดำ การมองเห็นเริ่มมีอาการ **สายตา** ฝ้าฟาง สายตายาว เห็นไม่ชัดต้องใส่แว่น ยิ่งอายุมากขึ้น แวดต่ายิ่งลดลง เหงือกกร่น **ฟัน** หลุดร่วง ต้องใช้ฟันปลอม ต่อมารับรสอาหารบนลิ้นเสื่อม มักจะรู้สึกจืดชืดแข็งไปหมด การได้ยินเริ่มมีอาการหูตึง หูอื้อหรือได้ยินไม่ชัดเหมือนก่อน **ความจำ** เริ่มมีอาการหลงลืม ความจำเสื่อม

๒. ความเสื่อมเพราะความเจ็บไข้

นอกจากจะแก่แล้วยังต้องพบกับความเจ็บป่วยอีกซึ่ง

[*วัยมี ๓ วัย คือ ๑. ปฐมวัย (วัยแรก อายุ ๑-๓๓ ปี) ๒. มัชฌิมวัย (วัยกลาง อายุ ๓๔-๖๗ ปี)

๓. ปัจฉิมวัย (วัยสุดท้าย อายุ ๖๘-๑๐๐ ปี)]

บั้นทอนทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ ทุกข์กายทุกข์ใจ ทั้งนี้เกิดมาจากความสึกหรอของร่างกายทำให้เป็นโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ขึ้นชื่อว่าโรค บางโรคเรื้อรังรักษาไม่หาย บางโรคไม่รักษาก็หาย บางโรครักษาจึงจะหาย ไม่รักษาก็ไม่หาย

๓. ความเสื่อมจากทรัพย์สมบัติ

เคยเป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์สมบัติมากมาย ทรัพย์สิ้นก็สิ้นไป โดยลำดับ หมดไปกับการลงทุน ค่ารักษาพยาบาล ถูกผู้ร่วมลงทุน และญาติพี่น้องคดโกง หมดโอกาสที่จะได้ครอบครองทรัพย์สมบัติที่ยังไม่ได้หรือไม่สามารถทำทรัพย์สมบัติที่ได้แล้วให้เพิ่มพูนขึ้น

๔. ความเสื่อมจากญาติ

ยามที่ได้รับความลำบาก คือ ยามจน ยามเจ็บ ยามจาก คนที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำเป็นกำลังใจให้ก็คือญาติ ญาติพากันล้มหายตายจากไปตามความเป็นไปซึ่งเป็นธรรมดาของชีวิต

มีโชชาติมิใช่เชื่อ ถ้ามีความเชื่อเพื่อก็เหมือนเนื้ออาตมา ถึงเป็นชาติเป็นเชื้อ แต่ถ้าไม่มีความเชื่อเพื่อก็เหมือนเนื้อในป่า

บางสิ่งบางอย่างที่ไม่คาดคิดมักเกิดขึ้นได้เสมอ อาจเกิดกับตัวเราหรือกับคนที่เรารักดังเหตุการณ์ต่อไปนี้

คิดไม่ถึง

ลมหายใจสุดท้ายของผู้ป่วยบนเตียงซึ่งขณะนี้เส้นกราฟคลื่นหัวใจที่ปรากฏหน้าจอมอนิเตอร์กำลังจะหยุด คุณหมอและพยาบาลพยายามช่วยเหลือจนสุดความสามารถแล้ว ทั้งใช้เครื่องช่วยหายใจ ช่วยปั๊มหัวใจ ความหวังเริ่มเลือนราง ความรู้สึกในขณะนั้นอยากจะสะกดกลิ่นไว้ สีหน้าเริ่มเปลี่ยน เสียงร้องให้ดังขึ้นเรื่อย ๆ บางคนปิดปากไม่ให้มีเสียง กลัมน้ำตา บางคนเผลอเข้ากอดผู้ป่วย คิดไม่ถึงว่าจะเร็วขนาดนี้ ไม่เคยนึกเลยว่าคนที่เรารักจะต้องจากไปอย่างกะทันหันแบบนี้ที่ห้องนี้ สุดท้ายของชีวิต...ที่ห้องไอ.ซี.ยู. ยังทำใจไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้า แต่เป็นความจริงที่ว่าทุกคนต้องทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างไว้บนโลกนี้ เมื่อถึงคราวจะตาย ญาติพี่น้องพวกพ้อง ลูก ก็ต้านทานไว้ไม่อยู่ ตราบเท่าที่ยังไม่สิ้นลมหายใจ ก็ยังพอมีเวลาที่จะบริหารจัดการชีวิต ยังมีอีกหลายเรื่องที่จะคิดจะทำ แต่ยังไม่ทันได้ลงมือทำพญามัจจุราชก็มาจุดคร่าไปเสียก่อน เมื่อยังมี

ลมหายใจก็มีเรื่องที่ต้องคิดต้องทำ เมื่อหมดลมหายใจก็คงหมดเรื่อง
 เคยนึกบ้างไหมว่า หากเวลานั้นถ้าเป็นเราจะนึกถึงอะไรก่อน ?
 เงินทอง ทรัพย์สินที่มีอยู่ บ้าน สวน ไร่ นา อะไรที่จะช่วยเราได้
 ทรัพย์สินที่มีก็ช่วยเฉพาะในส่วนของการรักษาพยาบาล ญาติพี่น้อง
 ลูกก็ช่วยในการผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลพยาบาลใช้ ส่วนเรา
 ก็ต้องเตรียมตัวเตรียมใจเตรียมพร้อมพร้อมข้อมตายเอาไว้อีก่อน

ประโยชน์ของลมหายใจ ?

ลมหายใจ*ทำให้มีชีวิตอยู่ได้ ที่สำคัญลมหายใจเป็น
 อารมณ์ของกรรมฐาน เรียกว่า “อานาปานสติ”

[*ลมหายใจจัดอยู่ในธาตุลม (วาโยธาตุ) ธาตุลมมีอาการ ๖ อย่าง คือ ลมที่พัดขึ้นเบื้องบน
 ลมที่พัดลงเบื้องต่ำ ลมในท้อง (ลมในช่องท้องนอกลำไส้ใหญ่) ลมในลำไส้ใหญ่ ลมที่แล่นไป
 ตามอวัยวะน้อยใหญ่ ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก **ผู้ที่ไม่มีลมหายใจเข้าลมหายใจออก**
 คือ ผู้ที่อยู่ในกรรมมารดา คนดำน้ำ พรหมลูกฟัก (อัสถัญญีสัตว์) คนตาย ผู้เข้าจุดตถนิมิต
 พรหมผู้อยู่ในรูปภูมิและอรุณภูมิ รวมทั้งผู้เข้านิโรธสมาบัติ]

ความตายมีกี่ประเภท ?

ความตาย (การสิ้นสภาพของการมีชีวิต) มี ๒ ประเภท คือ

๑. **กาลมรณะ** ความตายในเวลาที่สมควรแบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ

๑.๑ ตายเพราะสิ้นอายุ

เช่นสมัยนี้ คนมีอายุ ๗๕ ปีเป็นอย่างมาก ถึงกำหนดกรรมยังไม่หมดก็มาสิ้นชีวิต*ลง เหมือนกับเทียนแม้ว่าเนื้อเทียนยังไม่หมด แต่ได้เทียนที่พันไว้สิ้นหมดก่อนเทียนก็ต้องดับ

๑.๒ ตายเพราะสิ้นกรรม

คนบางคนมีอายุยืนถึง ๘๐ ปี ๙๐ ปี เกิน ๗๕ ปีแล้ว ก็ยังไม่ตายเพราะบุญกรรมยังไม่สิ้น แต่พอหมดกรรมก็ตาย

[*ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายในมนุษยโลกนี้มีกำหนด ๑๐ ปี ๑๐ หน คือ ร้อยปี โดยสามารถแบ่งหมวด ๑๐ เหล่านี้ คือ อายุ ๑-๑๐ ปี เรียกว่า **มณฑทสกะ** (๑๐ ปีแห่งเด็กอ่อน) อายุ ๑๑-๒๐ ปี เรียกว่า **ชิตททสกะ** (๑๐ ปีแห่งการเล่น) อายุ ๒๑-๓๐ ปี เรียกว่า **วันณทสกะ** (๑๐ ปีแห่งผิวพรรณ) อายุ ๓๑-๔๐ ปี เรียกว่า **พลทสกะ** (๑๐ ปีแห่งกำลัง) อายุ ๔๑-๕๐ ปี เรียกว่า **ปัญญาทสกะ** (๑๐ ปีแห่งปัญญา) อายุ ๕๑-๖๐ ปี เรียกว่า **หानิทสกะ** (๑๐ ปีแห่งความเสื่อม) อายุ ๖๑-๗๐ ปี เรียกว่า **ปีฬาทสกะ** (๑๐ ปีแห่งความค่อม) อายุ ๗๑-๘๐ ปี เรียกว่า **วังกทสกะ** (๑๐ ปีแห่งความค่อม) อายุ ๘๑-๙๐ ปี เรียกว่า **โมฆุทสกะ** (๑๐ ปีแห่งความหลงลืม) อายุ ๙๑-๑๐๐ ปี เรียกว่า **สยันทสกะ** (๑๐ ปีแห่งการนอน) ชีวิตนี้ย่อมไม่ถึงขั้นลำดับทสกะเหล่านี้ครบทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ ที่มา : อรรถกถาจิตตสัมมุตชาดก]

๑.๓ ตายเพราะสิ้นทั้งอายุทั้งกรรม

พออายุครบ ๗๕ ปีก็หมดอายุ หมดกำลังกรรมพอดี เหมือนกับแสงเทียนดับเพราะหมดลงทั้งไส้เทียนและเนื้อเทียน

๒. อกาลมรณะ ความตายในเวลาที่ไม่สมควร มีด้วยอำนาจกรรมตัดรอน บางคนอายุยังไม่ถึง ๗๕ ปี กำลังของกรรมดีที่จะส่งให้ถึง ๗๕ ปีก็ยังมีอยู่ แต่เพราะถูกกรรมชั่วในหนหลังที่ได้เคยทำไว้มาตัดรอนทำให้ต้องเสียชีวิต เช่น ฆ่าตัวตาย โดยวิธีการต่าง ๆ หรือประสบอุบัติเหตุ

อุปมาความตาย

เมื่อไส้ของประทีปหมด แสงสว่างก็ดับ เหมือนกับผู้สิ้นชีวิตเพราะหมดอายุขัย เมื่อน้ำมันของประทีปหมด แสงสว่างก็ดับ เหมือนผู้สิ้นชีวิตเพราะหมดกรรม เมื่อไส้ของประทีปและน้ำมันนั้นหมดลงพร้อมกัน แสงสว่างก็ดับ เหมือนผู้สิ้นชีวิตเพราะหมดอายุขัยและหมดกรรม เมื่อประทีปถูกลมพัดดับ ถูกเป่าให้ดับหรือมีเหตุอย่างอื่น แสงสว่างก็ดับ เหมือนผู้สิ้นชีวิตเพราะกรรมตัดรอน

ความโศกเกิดจากความรัก ภัยก็เกิดจากความรัก

ผู้พ้นจากความรักได้เด็ดขาด

ย่อมไม่มีความโศกและภัยจากที่ไหนเลย

ปุจฉา-วิสัชนาเกี่ยวกับความตาย*

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า “พระคุณเจ้านาคเสน สัตว์ทุกจำพวก ต่อเมื่อถึงเวลาจึงตายหรือว่ายังไม่ถึงเวลาก็ตาย ?”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร มีทั้ง ๒ ประการ”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า “เป็นอย่างนั้นหรือพระคุณเจ้า”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร พระองค์เคยทอดพระเนตรเห็นต้นมะม่วง ต้นหว้าหรือไม้ผลอย่างอื่นที่มีผลทั้งดิบและสุกตกหล่นอยู่บ้างหรือไม่ ?”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสตอบว่า “เคยเห็น พระคุณเจ้า”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร ผลไม้ที่ตกหล่นเหล่านั้น ล้วนตกหล่นในเวลาที่เหมาะสมทั้งนั้นหรือ ?”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า “พระคุณเจ้านาคเสน หาเป็นเช่นนั้นไม่ ผลไม้ที่สุกงอมแล้วตกหล่นไปชื่อว่าตกหล่นเวลาที่เหมาะสม ส่วนบางลูกถูกหนอนเจาะไชบ้าง ถูกไม้พลองตีบ้าง ถูกลมตีบ้าง เน่าอยู่ข้างในบ้าง ชื่อว่าตกหล่นเวลาที่ไม่เหมาะสม”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร นี่ก็เป็นเช่นเดียวกันนั่นเอง ผู้ที่ตายโดยถึงอายุขัยชื่อว่าตายโดยถึงเวลา

*ที่มา : คัมภีร์มิลินทปัญหา เวสสันดรวรรค อกาลมรณปัญหา

ส่วนนอกจากนี้ก็จะตายเพราะเหตุอะไรก็ตาม ซึ่งนอกจากเพราะ
ผลกรรม ชื่อว่าตายโดยยังไม่ถึงเวลา”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า “พระคุณเจ้านาคเสน ผู้ที่ตาย
จะตายเมื่อไรหรือเพราะเหตุใดก็ตาม ชื่อว่าตายโดยถึงเวลานั้น”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร หาเป็น
เช่นนั้นไม่ อตมภาพจะแจ้งประเภทบุคคลที่ตายก่อนถึงเวลา
มาถวายเป็นตัวอย่าง เช่น คนทนความหิวไม่ไหวตาย คนทน
ความกระหายไม่ไหวตาย คนถูกงูกัดตาย คนกินยาพิษตาย
คนถูกไฟลวกตาย คนตกน้ำตาย คนถูกระทุษร้ายด้วย
ศัสตราวุธตาย คน ๗ จำพวกนี้แม้จะตายเมื่อมีอายุมากแล้ว
ก็จัดว่ายังไม่ถึงเวลาตาย เพราะความตายนั้น ๆ เกิดขึ้นโดย
อุบัติเหตุ ก็เหตุที่จะให้ความตายเกิดขึ้นมีอยู่ ๘ ประการ คือ

๑. เพราะโรคมีลมเป็นสมุฏฐาน
๒. เพราะโรคมีดีเป็นสมุฏฐาน
๓. เพราะโรคมีเสมหะเป็นสมุฏฐาน
๔. เพราะโรคสันนิบาต (โรคหลายอย่างปะปนกัน)
๕. เพราะความเปลี่ยนแปลงของฤดู
๖. เพราะบริหารอริยาบถไม่สม่ำเสมอ
๗. เพราะความพยายาม (แห่งตนและผู้อื่น)

๘. เพราะผลกรรม

ขอถวายพระพร ผู้ที่ตายเพราะเหตุ ๗ ประการเบื้องต้น
 แม้แต่ประการใดประการหนึ่งชื่อว่าตายโดยไม่ถึงเวลา ส่วนผู้ที่
 ตายเพราะเหตุประการที่ ๘ จัดว่าตายเพราะถึงเวลา”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า “พระคุณเจ้านาคเสน ถ้าพระคุณเจ้า
 เอาผลของบุญพวกรวมมาว่าเช่นนั้น ผู้ที่ตายโดยยังไม่ถึงเวลา
 เป็นไม่มีแน่ เพราะเหตุแห่งความตายทั้ง ๗ ข้างต้นนั้นก็จัดว่า
 เป็นผลอันหนึ่ง ๆ ของบุญพวกรวมทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจะตาย
 ด้วยประการใดก็ตาม ชื่อว่าตายโดยถึงวาระทั้งนั้น”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร อาตมภาพ
 จะยกตัวอย่างมาเปรียบถวาย เหมือนไฟที่ดับเพราะสิ้นเชื้อ
 ชื่อว่าดับไปตามเวลามีใช่หรือ”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสตอบว่า “ใช่ พระคุณเจ้า”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร ก็ถ้าไฟ
 ยังลุกโชนอยู่ แต่เผอิญมีฝนตกลงมาจนไฟดับมอด นั้นจะชื่อว่า
 ไฟดับตามเวลาได้หรือไม่”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสตอบว่า “ไม่ได้ พระคุณเจ้า”

พระนาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร เพราะเหตุอะไร”

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า “พระคุณเจ้านาคเสน เป็นเพราะไฟ

ยังมีเชื้ออยู่ตามปกติก็ยังคงต่อไปได้อีก แต่ที่ต้องดับลงในระหว่างนั้นเพราะถูกน้ำฝนตกลงมารด”

พระภาคเสนถวายพระพรว่า “ขอถวายพระพร ผู้ที่ตายเพราะเหตุ ๗ ประการเบื้องต้นนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับไฟที่ดับลงในระหว่างที่ยังมีเชื้ออยู่นั้น เพราะว่าถ้าไม่มีเหตุเช่นนั้นจรมาบั่นทอนชีวิตลงในระหว่างแล้ว อายุก็จะยืนยาวต่อไปได้จนถึงอายุขัย เหตุนี้ผู้ที่ตายเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๗ อย่างข้างต้น จึงจัดว่าตายยังไม่ถึงเวลา ส่วนผู้ที่ตายเพราะผลกรรมตามสนองและทั้งมีอายุเข้าวัยชราซึ่งนับว่าสิ้นเชื้อแล้ว จึงจัดว่าตายโดยถึงเวลา”

เมื่อตอนเช้ายังเสหาปาร์ตี้
 ตอนบ่ายยังระริกกระริสไต
 ตกเย็นบ่นอดหนาระอาใจ
 พอค่ำไชรักจากไปนี่แหละคน

เดือนใจอย่างไร ? ให้นึกถึงความตาย

ประหารชีวิต (Death Penalty) เป็นโทษที่มีมาช้านาน ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มีจุดประสงค์เพื่อควบคุม อาชญากรรม เป็นโทษทางอาญาสูงสุด ส่วนใหญ่ใช้วิธียิงเป้า แต่ปัจจุบันใช้วิธีฉีดยาพิษเข้าร่างกาย* (Mercy Killing) สมัยก่อนใช้ เพชฌฆาตลงดาบ เปรียบเหมือนกับความตายที่เป็นผู้พิพากษา

สิ่งที่รักและหวงแหนที่สุด คือ ชีวิต ลึนชีวิตเท่ากับว่า ลึนทุกอย่าง คนเราจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอด ไม่ต้องการพบกับความสูญเสีย แต่ใครล่ะที่จะหลีกเลี่ยงได้

ความตายเป็นความเสมอภาคกันทุกชนชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะ ยากดีมีเงินก็ไม่พ้นความตาย เพียงแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น

รูปร่างกายเป็นธรรมชาติที่มีดบอดไม่รู้อารมณ์ ร่างกาย จึงมีแต่ทุกข์โทษหนักไปการ ต้องคอยบริหารด้วยปัจจัย ๔ รวมทั้งยังมี ปัจจัยเสี่ยงอีกหลายอย่าง ได้แก่ ภัยเกิดจากภายนอก คือ ใจสัตว์ร้าย เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ภัยเกิดจากภายใน คือ กิเลสที่คอยรบกวนจิต

*สำหรับขั้นตอนในแดนประหาร เดือนจำยังคงล่ามโซ่ตรวนไว้โดยให้นักโทษนอนบนเตียงสำหรับใช้ ประหารชีวิตซึ่งมีผ้าขาวสำหรับห่อศพวางรองอยู่ ทำการซึ่งแขนนักโทษให้ติดกับเตียงทั้ง ๒ ข้าง ในท่ากางแขน นำเข็มฉีดยาปักไปที่ข้อมือทั้ง ๒ ข้าง ทำการฉีดยาจำนวน ๓ เข็ม ใช้เวลาประมาณ ๒๕ นาที เข็มที่ ๑ คือ ยานอนหลับ เข็มที่ ๒ คือ ยาคลายกล้ามเนื้อ เข็มที่ ๓ คือ ยาหยุดการเต้นของหัวใจ

สิ่งที่ย่อมนแเอา เปราะบาง ต้องทะนุถนอมอย่างดีที่สุดก็คือ ชีวิตทั้งๆที่คอยดูแลเอาใจไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้าที่อยู่ ยารักษาโรค สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สุดท้ายก็นำแต่ความเดือดร้อนมาให้

อะไรที่เราสามารถรู้ล่วงหน้าสามารถระวังหรือป้องกันได้ แต่สำหรับความตายไม่มีใครบอกก่อนว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด รู้กันแต่วันเกิดแต่ไม่รู้วันตายอายุ โศก เวลาตายสถานที่ตาย ภพภูมิที่จะไปเกิด

เวลามีคุณค่ามากน้อยแค่ไหน ? เสียชีวิตที่มีค่าสำหรับ คนที่รอดตายจากอุบัติเหตุอย่างหวุดหวิด ๙ เดือนมีค่าสำหรับ คุณแม่ที่เพิ่งคลอดลูก ๔ ปีมีค่าสำหรับคนที่รับปริญญา ความเสื่อมสภาพของสังขารเป็นการส่งสัญญาณว่าใช้งานมานาน เหมือนกับวัตถุสิ่งของที่ซื้อหามาใช้ ก็ต้องสึกหรอไปตามกาลเวลา จึงไม่ควรพิโรธรำพันถึงร่างกายว่า ทำไมถึงว่าไม่ฟัง หยุดยั้งไว้ไม่ได้

ธรรมชาติที่เร็วกว่าแสงและไวกว่าเสียง คือ จิต ลักษณะ ของจิต คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ชีวิตจึงสิ้นพลันเสียชีวิตได้ง่าย

ระลึกถึงความตายสบายนัก

มันหกรักหักหลงในสงสาร

บรรเทาเมิดโมหันต์อันธการ

ทำให้หาญหายสะดุ้งไม่ยุ่งใจ

พระศาสนโสภณ (แจ่ม ๑๑๑๑๑๑)

วิธีนึกถึงความตาย (มรณสติ)*

จะนึกถึงความตายแบบไหนดี ?

แบบที่ ๑ นึกถึงแล้วขาดสติ ร้องไห้ฟูมฟาย ใจไม่พร้อม
ที่จะรับดูความโศกเกิดขึ้นเวลาพ่อแม่สูญเสียลูก

แบบที่ ๒ นึกถึงแล้วรู้สึกดีใจดูเวลาทราบข่าวว่าศัตรู
คู่อาฆาตถึงแก่ความตาย

แบบที่ ๓ นึกถึงแล้วเฉย ๆ เย็นชา ไม่สนใจ เห็นคนตาย
จนชินดูจความสลัดใจไม่เกิดแก่สัปหรือเวลาทำศพ

แบบที่ ๔ นึกถึงอย่างมีสติ ไม่เกิดความหวาดกลัว

แบบที่ ๑ ถึงแบบที่ ๓ ไม่สามารถนำมาเป็นอารมณ์
ของกรรมฐาน ส่วนแบบที่ ๔ เป็นอารมณ์ของกรรมฐานประจำวัน
ได้เป็นอย่างดี ถ้าใครครวญดูให้ดีจะเห็นว่าความตายไม่น่ากลัว
อย่างที่คิด อยู่ที่มีการพิจารณาโดยถูกต้องและใส่ใจบ่อย ๆ
ด้วยการระลึกถึงความตายโดยอาการ ๘ อย่างเหล่านี้ คือ

๑. โดยความตายปรากฏเฉพาะหน้าดูเพศมฆาต

พึงระลึกว่า เพศมฆาตคิดว่า จักตัดศีรษะคนผู้นี้จึงถือ
ดาบจ่อที่คอ ยืนประชิดตัวทีเดียว ชันไค แม้ความตายก็ปรากฏ
เฉพาะหน้าฉันนั้นเหมือนกัน เพราะอะไร ? เพราะความตาย

*ที่มา : คัมภีร์วิสุทธิมรรค อนุสสติกัมมัฏฐานนิตเทศ มรณสติกถา

มาพร้อมกับความเกิดและพร้อมคร่าชีวิตไป เหมือนอย่างว่า
 เห็นตุ่มพาเอาฝุ่นติดหัวโผล่ขึ้นมาด้วย ฉันทิด สัตว์ทั้งหลาย
 พาเอาความแก่และความตายเกิดมาด้วย ฉันทันั้น จริงอย่างนั้น
 ปฏิสนธิจิตของสัตว์เหล่านั้นถึงความแก่ต่อลำดับจากความเกิด
 แยกทำลายไปพร้อมกับขันธ์ทั้งหลาย ดังศิลาตกจากยอดเขา
 ตกไป ฉะนั้น เพราะสัตว์เกิดมาแล้วต้องตายแน่ ตั้งแต่เวลาที่
 เกิดมาแล้วก็ป้ายหน้าสู่ความตายชนิดไม่หวนกลับมาเลยแม้สักน้อย
 เปรียบดังดวงตะวันที่โผล่ขึ้นมาแล้วมีแต่จะป้ายหน้าตกไปอย่างเดียว
 มิได้หวนกลับมาแต่ที่ที่โคจรไป ๆ แม้สักน้อยเลย อีกประการหนึ่ง
 เหมือนแม่น้ำน้อย (ลำธาร) ที่ไหลลงจากภูเขา มีกระแสเชี่ยวกราก
 และเป็นปกติที่จะพัดพาเอาสรรพสิ่งไป ไหลไปรูดหน้าไปอย่างเดียว
 มิได้ไหลย้อนกลับมาแม้สักน้อย ฉะนั้น ความตายย่อมใกล้เข้ามา
 ทุกที ดุจความแห้งไปแห่งน้ำในลำน้ำน้อยที่ถูกแดดแผดเผา
 ในฤดูร้อน ดุจความหล่นแห่งผลไม้มีขั้วอันรสอาบชุ่มซาบไม่ได้
 ในตอนเช้า ดุจความแตกแห่งภาชนะดินที่ถูกทุบด้วยค้อนและ
 ดุจความเหือดแห้งไปแห่งหยาดน้ำค้างที่ถูกแสงดวงอาทิตย์แผดเผา

๒. โดยวิบัติจากสมบัติ

ขึ้นชื่อว่าสมบัติในโลกนี้จะคงามอยู่ได้ก็ชั่วเวลาที่วิบัติ
 ยังไม่ครบงำ สมบัติที่จะล่วงพ้นวิบัติดำรงอยู่ได้หาไม่มี

ทุกคนกำลังถูกความเกิดติดตาม ถูกความแก่ไล่ตาม
ถูกความเจ็บไข้ครอบงำ ถูกความตายทำลายล้าง เพราะเหตุนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า

“ภูเขายิ่งใหญ่แล้วด้วยศิลาสูงจดท้องฟ้า
กลิ้งบดสัตว์มาโดยรอบทั้ง ๔ ทิศแม้ฉันใด
ความแก่และความตายก็ฉันนั้นย่อมครอบงำ-
สัตว์ทั้งหลาย คือ พวกกษัตริย์ พราหมณ์
แพศย์ ศูทร คนจัณฑาล และคนเทชยะ
ไม่ว่าใคร ๆ ไร้เลยย่อมย้ายีเหล่าสัตว์ทั้งสิ้น
ที่นั่น ไม่มียุทธภูมิ (สนามรบ) สำหรับพลช้าง
(พลม้า) พลรถ พลเดินเท้า และไม่อาจจะ
เอาชนะแม้ด้วยมนตร์หรือด้วยทรัพย์*”

๓. โดยเปรียบเทียบ

พึงระลึกโดยเปรียบเทียบกับคนอื่นด้วยอาการ ๗ อย่าง คือ

๓.๑ โดยความมียศใหญ่

พึงระลึกโดยความมียศใหญ่อย่างนี้ว่า ขึ้นชื่อว่าความตายนี้
จะต้องมีแก่ผู้ที่มียศใหญ่ มีบริวารมาก มีทรัพย์และพาหนะพร้อม
แม้กระทั่งพระเจ้ามหาสมมต พระเจ้ามันธัตถุ (ผู้บริโภคมกคุณ ๕

*ที่มา : สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ปัพพโตปมสูตร เล่มที่ ๑๕

ทั้งที่เป็นทิพย์เป็นของมนุษย์) พระเจ้ามหาสุทฺธสณะ (ผู้ทรงมีทรัพย์-สมบัติมาก) และพระเจ้าทัฬหเนมิ (ผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรม สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คือ จักรแก้ว [เป็นอาวุธช่วยให้เอาชนะแคว้นอื่นได้โดยไม่ยาก] ช้างแก้ว ม้าแก้ว [ทรงใช้เป็นพาหนะเสด็จเที่ยวไปในแคว้นแคว้นได้โดยสะดวกสบาย] มณีแก้ว นางแก้ว คหบดีแก้ว [ช่วยให้แคว้นแคว้นมีความอุดมสมบูรณ์มั่งคั่ง] บุตรแก้ว [โอรสองค์ใหญ่ช่วยดูแลรักษาแคว้นแคว้น])

๓.๒ โดยความมีบุญมาก

พึงระลึกโดยความมีบุญมากอย่างนี้ว่า เศรษฐีเหล่านี้ คือ **โชติกเศรษฐี** (ผู้ที่ถูกยกย่องว่ามีทรัพย์สมบัติมากที่สุดตั้งแต่สมัยพุทธกาลถึงกาลปัจจุบัน) **ชฎิลเศรษฐี** (ผู้มีภูเขาทองเกิดขึ้นที่หลังบ้าน) **เมณฑกเศรษฐี** (ผู้มีขุมทรัพย์แพะทองคำ) **ปุณณเศรษฐี** (ผู้ไถนาพลิกผืนดินเป็นทองคำ) และคนอื่น ๆ ที่ปรากฏว่าเป็นผู้มีบุญมากในโลก ยังถึงซึ่งความตายไปแล้ว

๓.๓ โดยความมีกำลังมาก

พึงระลึกโดยความมีกำลังมากอย่างนี้ว่า นักมวยปล้ำที่แข็งแรงมาก มีเรี่ยวแรงมากก็ยังไม่สู้อำนาจของความตาย

๓.๔ โดยความมีฤทธิ์มาก

พึงระลึกโดยความมีฤทธิ์มากอย่างนี้ว่าพระมหาโมคคัลลานะ พระอัครสาวกที่ ๒ เป็นผู้เลิศทางมีฤทธิ์ได้ทำเวชยันตปราสาทให้ไหวด้วยอวัยวะเพียงนิ้วหัวแม่เท้า พระมหาโมคคัลลานะนั้น

ก็ยังเข้าปากแห่งความตายอันน่าสะพรึงกลัวพร้อมด้วยฤทธิ์
ดุจเนื้อเข้าปากราชสีห์

๓.๕ โดยความมีปัญญามาก

พึงระลึกโดยความมีปัญญามากอย่างนี้ว่า ยกเว้น
พระพุทธเจ้าแล้ว พระสารีบุตรพระอัครสาวกที่ ๑ เป็นผู้เลิศ
ในทางมีปัญญามาก ไม่มีใครที่มีปัญญาเสมอเท่าปัญญาท่านได้
พระสารีบุตรนั้นยังถึงซึ่งอำนาจของความตาย

๓.๖ โดยความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

พึงระลึกโดยความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าอย่างนี้ว่า
ผู้ทำความยำยี่ศัสตรูคือกิเลสทั้งปวงด้วยกำลังคือญาณและวิริยะ
ของตนจนได้บรรลุปัจเจกสัมโพธิญาณเป็นผู้ตรัสรู้เอง มีจริยา
เยี่ยงนอแรดก็มีได้พ้นความตาย

๓.๗ โดยความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พึงระลึกโดยความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างนี้ว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระรูปกายวิจิตรไปด้วยมหาบุรุษ-
ลักษณะ ๓๒ ประการ ประดับด้วยอณูพยัญชนะ ๘๐ ประการ
มีพระธรรมกายอันสำเร็จด้วยพระคุณรัตนะมีสี่ลขันธ์อันบริสุทธ์
ด้วยอาการทั้งปวง ทรงถึงฝั่งแห่งความมียศใหญ่ ความมีบุญมาก
ความมีกำลังมาก ความมีฤทธิ์มาก ความมีปัญญามาก หาผู้เสมอ

มิได้ ไม่มีผู้เทียบเท่า ไม่มีผู้เปรียบปาน ไม่มีบุคคลจะเทียมทัน เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ยิ่งทรงระงับดับขันธโดยพลันด้วยหยาตผณมฤตตะดุจกองไฟใหญ่ดับไปเพราะฝนตกลง

๔. โดยร่างกายเป็นสาธารณะแก่สัตว์และปัจจัยแห่งความตายมากชนิด

ร่างกายนี้เป็นสาธารณะแก่สัตว์มากชนิด คือ อันดับแรกเป็นที่สาธารณะแก่หมู่นอน ๘๐ จำพวกก่อน บรรดาหมู่นอนเหล่านั้นจำพวกสัตว์ที่อาศัยผิวหนังก็กัดกินผิวหนัง ที่อาศัยหนังก็กัดกินหนัง ที่อาศัยเนื้อก็กัดกินเนื้อ ที่อาศัยเอ็นก็กัดกินเอ็น ที่อาศัยกระดูกก็กัดกินกระดูก ที่อาศัยเยื่อในกระดูกก็กัดกินเยื่อในกระดูก พวกมันเกิด แก่ ตาย ถ้ายุจจวาระปัสสาวะอยู่ในร่างกาย ร่างกายจึงเป็นเรือนตลอด เป็นโรงพยาบาล เป็นสุสาน เป็นส้วม และเป็นรางปัสสาวะของหมู่นอนเหล่านั้น เพราะความกำเริบแห่งหมู่นอนเหล่านั้นจึงเข้าถึงความตาย เปรียบเหมือนร่างกายนี้เป็นที่สาธารณะแก่หมู่นอน ๘๐ จำพวกฉันใด ก็ย่อมเป็นสาธารณะแก่ปัจจัยแห่งความตายทั้งที่เป็นไปในภายใน ได้แก่ โรคหลายร้อยชนิด ทั้งที่เป็นไปในภายนอก ได้แก่ สัตว์มีพิษ เช่น งู แมงป่อง ฉันทัน เปรียบเหมือนอาวุธมีลูกศร หอกแทง หอกชัศ ก้อนหิน เป็นต้น อันมาจากทิศทั้งปวงย่อมตกลง

ที่เป่าที่เขาตั้งไว้ ณ ถนนใหญ่สี่แพร่ง ฉันทิเด อุบัติวะทั้งปวง ก็ตกลงมาที่ร่างกาย ฉันทิเด เพราะความตกลงแห่งอุบัติวะเหล่านั้น จึงเข้าถึงความตายแน่แท้ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า*

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เมื่อกลางวัน ผ่านไป กลางคืนย่างเข้ามา ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ปัจจัย แห่งความตายของเรามีมากแท้ คือ ฐิ๊งักัดเรากก็ได้ แมงป่อง ฐิ๊งต้อยเรากก็ได้ หรือตะขาบฐิ๊งักัดเรากก็ได้ เราฐิ๊งพลาดหกล้ม ก็ได้ ภัตตอาหารที่เราฉันแล้วไม่ฐิ๊งย่อยก็ได้ ดิของเรากฐิ๊งกำเริบ ก็ได้ เสมหะของเรากฐิ๊งกำเริบก็ได้ หรือลมมีพิษตั้งคัสตรา**ของเรากฐิ๊งกำเริบก็ได้ เพราะเหตุฉันทิเด เราฐิ๊งตาย เราฐิ๊งมีฉันทิตราย***ฉันทิเด”

๕. โดยอายุอ่อนแอ

ธรรมดาอายุฉันทิเดไม่แข็งแรง อ่อนแอ ฉริงอย่างฉันทิเด ชีวิต ของสัตว์ทั้งหลายผูกพันอยู่กับลมหายใจเข้า ลมหายใจออก อิริยาบถ ความเย็นความร้อน มหาภูตและอาหาร เมื่อลมหายใจเข้า ลมหายใจออกเป็นไปสมมาเสมอชีวิตฉริงอยู่ได้ แต่เมื่อลมหายใจ ที่ออกไปข้างนอกแล้วไม่กลับเข้าไปข้างในหรือที่เข้าไปแล้วไม่ออกมา

[*ที่มา : อังคุดตนิกาเย ฉักกนิบาต พุติยมรณัสสตีสูตร เล่มที่ ๒๒ **คือ ลมที่พัดหมุนไปประจุจ ตัดสิ่งทีต้อกันไว้ทีผูกกันไว้ด้วยมีตโกน ***หมายถึง ฉันทิตราย ๓ อย่าง คือ (๑) ฉันทิตรายต้อชีวิต

(๒) ฉันทิตรายต้อสมณธรรม (๓) ฉันทิตรายต้อสวรรค์และฉันทิตรายต้อมรรคสำหรับผู้ที่ตายอย่างปฎุชน]

บุคคลนั้นก็ได้ชื่อว่าตาย เมื่ออิริยาบถ ๔ เป็นไปสมมาเสมอชีวิต จึงดำเนินไปได้ แต่เพราะอิริยาบถอย่างใดอย่างหนึ่งเกินประมาณ ก็สิ้นอายุ เมื่อความเย็นความร้อนเป็นไปพอสมควรชีวิตจึงอยู่ได้ แต่เมื่อบุคคลถูกความเย็นจัดความร้อนจัด*ครอบงำ ชีวิตย่อมวิบัติ เมื่อ**มหาภูต****เป็นไปสมมาเสมอชีวิตจึงสืบเนื่องได้ แต่ถ้าปฐมวิธาตุ หรืออาโปธาตุเป็นต้นธาตุใดธาตุหนึ่งกำเริบ บุคคลที่สมบูรณ์ ด้วยกำลังก็กลายเป็นคนมีกายแข็งกระด้าง มีกายเน่าเปราะเปื้อน ด้วยอำนาจแห่งโรคลงแดงเป็นต้น หากมีความร้อนมาก (ใช้ไม่ลด) มีข้อและเส้นเอ็นขาดทำให้สิ้นชีวิต และเมื่อได้อาหารคือค้ำข้าว ในเวลาอันควรจึงต่อชีวิตไปได้ แต่เมื่อไม่ได้อาหารก็สิ้นชีวิต

๖. โดยไม่มีเครื่องหมาย

“สภาวะธรรม ๕ ประการเหล่านี้ คือ

๑. ชีวิต ๒. พยาธิ ๓. กาล ๔. สถานที่ทอด-
ร่างกาย ๕. คติ ของสัตว์ทั้งหลายในชีวิตโลก
ไม่มีเครื่องหมาย ใคร ๆ ก็ไม่รู้”

[*ความเย็นจัด คือ เวลาหิมะตก อากาศหนาวเย็น ความร้อนจัด คือ เวลาถูกความร้อน ในทะเลทรายแผดเผา **มหาภูตหรือมหาภูตรูป ๔ คือ ธาตุ ๔ ได้แก่ (๑) ปฐวีธาตุ คือ ธาตุดินมีลักษณะแน่นแข็ง (๒) อาโปธาตุ คือธาตุน้ำมีลักษณะเหลว (๓) เตโชธาตุ คือ ธาตุไฟมีลักษณะร้อน (๔) วาโยธาตุ คือธาตุลมมีลักษณะพัดไปมา]

บรรดาสมภารธรรม & ประการนั้น **ชีวิต** ชื่อว่าไม่มี
 เครื่องหมายเพราะไม่มีการกำหนดว่า จะพึงเป็นอยู่เพียงนี้เท่านั้น
 ไม่อยู่เกินไปกว่านี้ สัตว์ทั้งหลายย่อมตายเสียแต่ในเวลาที่ยัง
 เป็น**กมลละ** (น้ำใส) ก็มี เป็น**อัพพุทะ** (ฟองน้ำใส) ก็มี เป็น**เปสิ**
 (ขึ้นเนื้อ) ก็มี เป็น**ชนะ** (ก้อนเนื้อ) ก็มี อยู่ในครรภ์ได้ ๑ เดือน ๒ เดือน
 ๓ เดือน ๔ เดือน ๕ เดือน ๑๐ เดือน ๑๒ เดือนก็มี ในเวลาที่ออกจาก
 ครรภ์ก็มี ต่อจากนั้นก็ตายแน่นอนภายใน ๑๐๐ ปีก็มี เกิน ๑๐๐ ปีก็มี

พยาธิ (ความเจ็บป่วย) ชื่อว่าไม่มีเครื่องหมายเพราะไม่มีการ
 กำหนดว่า จะตายด้วยพยาธินี้ ไม่ตายด้วยพยาธิอื่น
 สัตว์ทั้งหลายตายด้วยโรคตาก็มี ด้วยโรคหูเป็นต้นโรคใดโรคหนึ่งก็มี

กาล (เวลา) ชื่อว่าไม่มีเครื่องหมายเพราะไม่มีการกำหนดว่า
 จะต้องตายในเวลานี้ ไม่ตายในเวลาอื่น สัตว์ทั้งหลายย่อมตาย
 ในตอนเช้าก็มี ในตอนเที่ยงเป็นต้นตอนใดตอนหนึ่งก็มี

เห็นกันอยู่เมื่อเช้า	สายตาย
สายอยู่สุขสบาย	บ่าม้วย
บ่ามรีนขึ้นรวยรวย	เย็นดับ ชีพแฮ
เย็นเล่นกับลูกด้วย	ค้ำม้วยอาสัญ

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

สถานที่ทอดร่างกาย ชื่อว่าไม่มีเครื่องหมายเพราะไม่มี การกำหนดว่า เมื่อตายร่างกายจะต้องตายอยู่ที่นี้ไม่ไปตาย ที่อื่น ร่างกายของบุคคลที่เกิดภายในบ้านไปตายภายนอกบ้าน ก็มี ที่เกิดภายนอกมาตายภายในบ้านก็มี ที่เกิดบนบกไปตาย ในน้ำหรือที่เกิดในน้ำมาตายบนบกก็มี

คติ ชื่อว่าไม่มีเครื่องหมายเพราะไม่มีกำหนดว่า ผู้จุติ (ตาย) จากคตินี้ต้องไปเกิดในคตินี้ สัตว์ทั้งหลายจุติจากเทวโลก แล้วมาเกิดในพวกมนุษย์ก็มี จุติจากโลกมนุษย์แล้วไปเกิดในเทวโลก เป็นต้นโลกใดโลกหนึ่งก็มี รวมความว่า สัตว์โลกย่อมเวียนเวียนไป ใน **๕ คติ*** ดุจโคที่ถูกเทียมไว้ในยนต์เดินเวียนอยู่ ฉะนั้น

๗. โดยมีกำหนดระยะเวลา

ระยะเวลาแห่งชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายนั้นสั้นนัก ผู้ใด อายุยืนผู้นั้นก็อยู่ได้ ๑๐๐ ปี เกินกว่านั้นก็มีบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า** “ภิกษุทั้งหลาย อายุ ของมนุษย์น้อย จำต้องไปสู่ปรโลก ต้องประสบกับความตาย ที่เข้าใจกันอยู่ ควรทำกุศล ประพฤติพรหมจรรย์ ผู้ที่เกิดมาแล้ว ไม่ตายไม่มี ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดมีชีวิตยืนนานผู้นั้นก็อยู่ได้เพียง

[*๕ คติ คือ ๑. นรก ๒. กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ๓. แดนเปรต ๔. มนุษย์ ๕. เทวดา

**ที่มา : ขุททกนิกาย มหานิทเทส คุหฺฏฐกสูตรตติยบท เล่มที่ ๒๙]

๑๐๐ ปี หรืออยู่ได้เกินกว่านั้นก็มีน้อย”

ตรัสไว้ดีกว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปใดเจริญมรณัสสติว่า
เราพึงเป็นอยู่ได้ตลอดคืนหนึ่งและวันหนึ่ง เราพึงใส่ใจถึงคำสอน
ของพระผู้มีพระภาคเจ้า เราพึงทำกิจให้มากหนอ

เราพึงเป็นอยู่ได้ตลอดวันหนึ่ง ...

เราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะฉันอาหารบิณฑบาตมื้อหนึ่ง..

เราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะเคี้ยวกินคำข้าว ๔-๕ คำ ...

เรากล่าววว่า ภิกษุเหล่านี้ยังเป็นผู้ประมาทอยู่ ยังเจริญ
มรณัสสติอย่างเพลาเพื่อความสิ้นอาสวะทั้งหลาย

ส่วนภิกษุรูปใดเจริญมรณัสสติอย่างนี้ว่า เราพึงเป็นอยู่ได้
เพียงชั่วขณะเคี้ยวกินคำข้าว ๑ คำ ...

เราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะลมหายใจเข้าหายใจออก
หรือหายใจออกหายใจเข้า ...

ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าววว่า ภิกษุเหล่านี้เป็นผู้ไม่ประมาทอยู่
เจริญมรณัสสติอย่างแรงกล้าเพื่อความสิ้นอาสวะทั้งหลาย*

ระยะเวลาแห่งชีวิตสั้นไม่น่าไว้วางใจชั่วเคี้ยวคำข้าว ๔-๕ คำ

*ที่มา : อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต ปฐมมรณัสสติสูตร เล่มที่ ๒๒

วันคืนเคลื่อนคล้อยกาลเวลาก็ดนน้อยลงทุกที

๘. โดยมีขณะเล็กน้อย

ว่าโดยความเป็นจริง ขณะแห่งชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย นั้นสั้นเต็มที ชั่วความเป็นไปแห่งจิตดวงหนึ่ง เปรียบเหมือน ล้อรถเมื่อหมุนไปก็หมุนด้วยชิ้นส่วนที่เป็นกงอันเดียว เมื่อหยุด ก็หยุดด้วยชิ้นส่วนที่เป็นกงอันเดียวกันนั้นแหละ ฉันทิ ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายก็เป็นไปชั่วขณะจิตเดียว ฉันทินั้นเหมือนกัน พอจิตดวงนั้นดับ สัตว์ก็ได้ชื่อว่าดับ

อานิสงส์ของการเจริญมรณสติ

ผู้เห็นภัยในสังสารวัฏเจริญมรณสตินี้อยู่เนือง ๆ จะเป็นผู้ไม่ประมาทเป็นเนืองนิตย์ ได้ความสำคัญว่าไม่น่ายินดีในภพ ทั้งปวง ละความใฝ่ดีในชีวิตเสียได้ เป็นผู้ตีเตียนบาป ไม่มาก ไปด้วยการสะสม ปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทิน ผู้ที่มีได้เจริญมรณสติเวลาจะตายย่อมถึงความกลัวความสะดุ้งความหลง ดุจคนถูกสัตว์ร้าย โจรผู้ร้ายจู่โจมโดยไม่ทันรู้ตัว ฉันทิ ผู้เจริญมรณสติไว้มิได้เป็นฉันทินั้น เป็นผู้ไม่กลัว ไม่หลงตาย ถ้ามิได้บรรลุนิพพานในชาตินี้ไซ้รู้ เมื่อตายไปจะไปสู่สุคติ

ดินจะกลบกายทับเมื่อดับจิต ไฟจะติดเผากายมลายสูญ
ความดีที่ทำไว้ไม่เป็นจุน ยังเป็นคุณเก็บไว้ให้บูชา

มรสุ่มชีวิตจัดว่าเป็นคนี่คนใหญ่ที่ใคร ๆ ล้วนแต่เกลียดกลัว
ทำใจรับไม่ทัน ไม่อยากให้เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ดังกรณี
ตัวอย่างครอบครัวที่เสียคนที่รักไปแต่ได้เจริญมรณสดีไปในตัว

ได้ในเสีย*

พระโพธิสัตว์เกิดในตระกูลพราหมณ์เลี้ยงชีพด้วยกสิกรรม
มีลูก ๒ คน คือ ลูกชาย ลูกสาว เมื่อลูกโตแล้วได้นำ**หญิงสาว
มาจากตระกูลที่เสมอกัน จึงรวมเป็น ๖ คน คือ พราหมณ์โพธิสัตว์
ภรรยา ลูกชาย ลูกสาว ลูกสะใภ้ สาวใช้ ทุกคนอยู่กันด้วยความรัก
พราหมณ์โพธิสัตว์ได้สอนคนทั้ง ๕ ว่า “จงให้ทานตามสิ่งที่ตน
หามาได้เท่านั้น จงรักษาศีล เจริญมรณสดี เพราะชีวิตไม่ยั่งยืน
สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความเสื่อมและสิ้นไปเป็นธรรมดา ขอจงเป็นผู้
ไม่ประมาททั้งกลางวันทั้งกลางคืน” ทั้ง ๕ คนนั้นรับว่า “สาธุ”
เป็นผู้ไม่ประมาทเจริญมรณสดีอยู่ ภายหลังวันหนึ่งพราหมณ์โพธิสัตว์
กับลูกชายไปไถนา ลูกชายลากขะมาเผา ที่จอมปลวกมีงูอาศัยอยู่
ควันไฟไปกระทบตางูเข้าจึงเลื้อยออกมากัดลูกชายจมทั้ง ๔ เขี้ยว
ลูกชายล้มลงตายทันที พราหมณ์โพธิสัตว์เหลียวมาดูเห็นลูกชาย
[*ที่มา : อรรถกถาพุทธนิคาย ชาดก เรื่องอุรชชาดก **อวาหะ (การพาหญิงมาอยู่บ้านของตน
หมายถึง การแต่งงานแบบหนึ่งที่ฝ่ายชายจะนำหญิงที่ตนแต่งงานด้วยมาอยู่ที่บ้านของตน
เรียกว่า อวาหมงคล เป็นประเพณีแต่งงานที่นิยมปฏิบัติกันในประเทศอินเดียฝ่ายเหนือ]

ล้มลงจึงหยุดคิดแล้วเข้าไปหา รู้ว่าลูกชายตายแล้วจึงอุ้มลูกชายขึ้นแล้วพาไปนอนที่โคนต้นไม้คลุมผ้าไว้ไม่ร้องไห้คร่ำครวญ ไถนาไปพลางกำหนดความไม่เที่ยงว่า “สิ่งที่มีความแตกไปเป็นธรรมดาแตกไปแล้ว สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาตายไปแล้ว” พรหมณโพิธิสัตว์เห็นบุรุษที่คุ้นเคยกันเดินไปทางใกล้นาจึงถามว่า “จะกลับบ้านหรือพ่อ” เมื่อเขาตอบว่า “จ๊ะ” จึงบอกว่า ถ้าอย่างนั้น ขอท่านแวะไปที่บ้านบอกนางพรหมณีว่า วันนี้ไม่ต้องนำอาหารมาเพื่อคน ๒ คนเหมือนวันก่อน นำอาหารมาเฉพาะคนคนเดียวเท่านั้นและเมื่อก่อนสาวใช้เป็นผู้นำอาหารมา แต่วันนี้ขอให้ทั้ง ๔ คนพึงนุ่งผ้าขาวพร้อมกับถือของหอมและดอกไม้มาด้วย บุรุษรับคำแล้วไปบอกแก่นางพรหมณี นางถามว่า “ใครให้ข่าวนี้มา” บุรุษนั้นตอบว่า “พรหมณีให้มา” นางรู้ได้ทันทีว่า “ลูกชายของเรตายแล้ว” นางไม่ได้มีแม้เพียงความหวั่นไหว นางอบรมจิตไว้ดีแล้ว นุ่งห่มผ้าขาวถือของหอมและดอกไม้มัดให้คนถืออาหารแล้วได้ไปนาพร้อมกับคนที่เหลือ ไม่มีการร้องไห้หรือคร่ำครวญแม้แต่คนเดียว พรหมณโพิธิสัตว์นั่งในร่มเงาที่ลูกชายนอนอยู่นั้นแหละเพื่อบริโภคอาหาร เมื่อทานเสร็จก็ช่วยกันขนฟืนมาและยกลูกชายขึ้นสู่เชิงตะกอน บูชาด้วยของหอมและดอกไม้แล้วจึงเผา ไม่มีใครมีน้ำตาแม้แต่หยดเดียวเพราะเจริญมรณสติไว้ดีแล้ว ทำวสัฏกะทรงทราบจึงเสด็จไปในที่นั้นโดยเร็วแล้ว

ประทับใจที่ข้างป่าช้าตรัสถามว่า “พวกท่านทำอะไรกัน” คนเหล่านั้น
 ตอบว่า “พวกเรากำลังเผาศพ” ตรัสถามต่อไปว่า “พวกท่านไม่ได้
 เผาศพแต่เห็นจะฆ่าเนื้อแล้วบึ่งอยู่” ได้รับคำตอบว่า “ไม่ได้เป็น
 เช่นนั้น” ตรัสถามอีกว่า “ถ้าอย่างนั้น เขาคงเป็นคนมีเวรกับพวกท่าน”
 ได้คำตอบว่า “เขาเป็นลูกในอกของข้าพเจ้า ไม่ใช่คนมีเวร”
 ตรัสถามว่า “เขาคงจะเป็นลูกที่ท่านไม่รัก” พราหมณ์โพธิสัตว์
 จึงบอกว่า “เขาเป็นลูกที่รักยิ่งของข้าพเจ้า” ทำวสัฏกะ
 ตรัสถามว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุอะไร ? ท่านจึงไม่ร้องไห้”
พราหมณ์โพธิสัตว์บอกเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“ลูกของข้าพเจ้าจะทิ้งร่างกายของตนไป
 เหมือนงูลอกคราบเก่า เมื่อร่างกายใช้การไม่ได้
 จึงจะไปตายไปอย่างนี้
 เขาถูกเผาก็ไม่รู้ถึงความคร่ำครวญของหมู่ญาติ
 เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา
 เขาไปแล้วตามคติของเขา”

ทำวสั๊กกะทรงสตั๊บคำของพราหมณ์โพธิสัตว์แล้วจึงได้
 ตรัสถามนางพราหมณีว่า “เขาเป็นอะไรกับท่าน” นางตอบว่า
 “เขาเป็นลูกที่ข้าพเจ้าอุ้มท้องมา ให้ตีมันมแล้วบำรุงเลี้ยงให้
 เจริญเติบโต” ตรัสถามว่า “พ่อไม่ร้องไห้เพราะเป็นผู้ชายก็ยกไว้
 ส่วนหัวใจของแม่อ่อนโยน เพราะเหตุอะไร ? ท่านจึงไม่ร้องไห้”
 นางพราหมณีบอกเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“ลูกของข้าพเจ้านี้ ข้าพเจ้าไม่ได้เชิญมาจากโลกอื่น
 เขาก็มา ข้าพเจ้าไม่ได้อนุญาตก็ไปจากโลกนี้
 เขามาอย่างไร เขาก็ไปอย่างนั้น
 จะคร่ำครวญไปทำไมเพราะการไปของเขานั้น
 เขากำลังถูกเผา ... เขาไปแล้วตามคติของเขา”

ทำวสั๊กกะทรงสตั๊บคำของนางพราหมณีแล้วจึงตรัสถาม
 น้องสาวว่า “เขาเป็นอะไรกับเธอ” ได้คำตอบว่า “เขาเป็นพี่ชาย
 ดิฉัน” ตรัสถามว่า “ธรรมดา น้องสาวมีความรักใคร่พี่ชาย เพราะเหตุ
 อะไร ? เธอจึงไม่ร้องไห้” น้องสาวบอกเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“ถ้าดิฉันร้องไห้ก็จะพึงมีร่างกายผ่ายผอม
 จะมีผลอะไรแก่ดิฉันเล่า ญาติ มิตร สหาย
 ของดิฉันจะไม่มี ความพอใจอย่างยิ่ง
 พี่ชายของดิฉันกำลังถูกเผา ... ตามคติของเขา”

ทำวสั๊กกะทรงสตั๊บคำของน้องสาวแล้วจึงได้ตรัสถาม ภรรยาว่า “เขาเป็นอะไรกับเธอ” นางตอบว่า “เขาเป็นสามีดิฉัน” ตรัสถามว่า “ธรรมดาภรรยา เมื่อสามีตายไปย่อมเป็นหม้าย ไรที่พึ่ง เพราะเหตุอะไร ? เธอจึงไม่ร้องไห้” ภรรยาบอกเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

“คนที่ร้องไห้ถึงคนที่ตายแล้วเปรียบเสมือนทารก ที่ร้องไห้ต้องการดวงจันทร์ที่โคจรไปในอากาศ สามีของดิฉันกำลังถูกเผา ... ตามคติของเขา”

ทำวสั๊กกะทรงสตั๊บถ้อยคำของภรรยาแล้วจึงตรัสถาม สาวใช้ว่า “เขาเป็นอะไรกับเจ้า” สาวใช้ตอบว่า “เขาเป็นเจ้านาย ดิฉัน” ตรัสถามว่า เจ้าคงจะถูกเจ้านายคนนี้เบียดเบียนโบยตี แล้วใช้งานเป็นแน่ เพราะฉะนั้น เจ้าจึงไม่ร้องไห้เพราะคิดว่า “เจ้านายคนนี้ตายไปดีแล้ว” ได้คำตอบว่า “ท่านอย่าพูดอย่างนี้ คำที่ท่านพูดนี้ไม่สมควรแก่เจ้านายดิฉัน เจ้านายของดิฉัน เพียบพร้อมด้วยขันติ เมตตาและความเอ็นดู เป็นเหมือนลูก

ที่ดิฉันให้เจริญเติบโตในอก” ตรัสถามว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้นเพราะเหตุ
อะไร ? เจ้าจึงไม่ร้องไห้” **สาวใช้**บอกเหตุที่ไม่ร้องไห้ว่า

**“คนที่ร้องไห้ถึงคนที่ตายแล้วเป็นสิ่งไร้ประโยชน์
เปรียบเสมือนหม้อน้ำที่แตกแล้ว
จะประสานให้สนิทเหมือนเดิมไม่ได้
เจ้านายของดิฉันกำลังถูกเผา ... ตามคติของเขา”**

ชีวิตคืออนัตตาอย่าวิตก สวรรค์นรกต้อนรับเมื่อดับขันธ
ทุกอินทรีย์หมักหมมทับถมกัน เลวดีนั้นจะประทับอยู่กับใจ

คนเจริญมรณสติไม่กลัวตาย*

พระพุทธเจ้าเสด็จมายังเมืองอาฬวีได้ทรงแสดงธรรม
แก่ชาวเมืองว่า “ท่านทั้งหลายจงเจริญมรณสติอย่างนี้ว่า “ชีวิต
ของเราไม่ยั่งยืน ความตายของเราแน่นอน เราพึงตายแน่แท้
ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด ชีวิตของเราไม่เที่ยง ความตายเที่ยง
ชนเหล่าใดไม่อบรมความตาย ชนเหล่านั้นเวลาตายจะถึงความสะดุ้ง
ร้องด้วยความกลัวตาย เหมือนคนเห็นอสรพิษแล้วกลัว ฉะนั้น
ส่วนชนเหล่าใดอบรมความตาย ชนเหล่านั้นเวลาตายจะไม่สะดุ้ง

*ที่มา : อรรถกถาพุทธทศนิกาย ธรรมบท เรื่องธิดานายช่างหูก

เหมือนคนเห็นอสรพิษแต่ไกลแล้วเอาท่อนไม้เขี่ยทิ้งไป ฉะนั้น”

คนที่ได้ฟังธรรมแล้วก็แล้วกันไป ส่วนธิดาของนายช่างหูก อายุ ๑๖ ปี ตั้งใจเจริญมรณสติตลอด ๓ ปี ภายหลังจากพระพุทธเจ้า ได้เสด็จมายังอัคคาพัทวิหารเพื่อโปรดนางซึ่งเข้าไปปรากฏในข่ายคือ พระญาณ ฝ่ายนางถูกบิดาสั่งให้กรอด้ายแล้วให้นำไปให้ พระองค์ จึงทรงรอให้นางมาถึงก่อน แล้วได้ตรัสถามนาง ณ ที่ประชุมนั้นว่า

ปัญหาข้อที่ ๑ “เธอมาจากไหน ?”

“ไม่ทราบ พระเจ้าข้า” นางทูลตอบ

ปัญหาข้อที่ ๒ “เธอจะไปไหน ?”

“ไม่ทราบ พระเจ้าข้า”

ปัญหาข้อที่ ๓ “เธอไม่ทราบหรือ” ตรัสถาม

“ทราบ พระเจ้าข้า” นางทูลตอบ

ปัญหาข้อที่ ๔ “เธอทราบหรือ”

“ไม่ทราบ พระเจ้าข้า”

นางกราบทูลว่า “ข้อที่หม่อมฉันมาจากเรือนช่างหูก พระองค์ ย่อมทรงทราบ แต่หม่อมฉันยอมไม่ทราบว่า เรามาแล้วจากที่ไหน จึงเกิดในที่นี้ ?” นางทูลตอบปัญหาข้อที่ ๑

“พระเจ้าข้า พระองค์ทรงทราบหม่อมฉันผู้ถือกระเช้า ด้ายหลอดเดินไปยังโรงของช่างหูก แต่หม่อมฉันจืดจากโลกนี้

แล้วก็ไม่ทราบว่าจะไปเกิดที่ไหน?” นางทูลตอบปัญหาข้อที่ ๒

“พระเจ้าข้า หม่อมฉันยอมทราบภาวะคือความตาย
ของหม่อมฉัน” นางทูลตอบปัญหาข้อที่ ๓

“หม่อมฉันยอมทราบแต่ภาวะคือความตายของหม่อมฉัน
พระเจ้าข้า แต่ไม่ทราบว่า จะตายเวลากลางคืน กลางวัน
หรือเวลาเช้า” นางทูลตอบปัญหาข้อที่ ๔

พระพุทธเจ้าประทานสาธุการว่า “ปัญหาที่เราถาม
เธอตอบดีแล้ว” ทุกครั้งแก่นางที่ตอบปัญหารวม ๔ ครั้ง

เมื่อจบเทศนา นางบรรลุเป็นพระโสดาบันแล้วรีบถือ
กระเช้าด้ายหลุดไปให้บิดา พอไปถึงบิดากำลังนั่งหลับพิมพ์
(เครื่องสำหรับทอผ้า มีฟันเป็นซี่ ๆ คล้ายหวี สำหรับสอดเส้นด้าย
หรือไหมใช้กระทกให้ประสานกัน) ทอหูกอยู่ นางไม่ทันได้สังเกต
ส่งกระเช้าด้ายหลุดเข้าไป เผอิญไปกระทบบลายพิมพ์แล้วตกลง
บิดาตกใจตื่นฉุดบลายพิมพ์ทอหูกต่อ บลายพิมพ์ข้างหนึ่งกระแทก
ที่อกนางอย่างแรง นางล้มลงเสียชีวิตไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต

ไม่ถึงคราวที่ตายวายชีวาตม์

ใครพิฆาตเช่นฆ่าไม่อาสัญ

ครั้นเมื่อถึงคราวตายวายชีวัน

ใครไม่ทันฆ่าพินก็ตายเอง

ตัวอย่างที่ยกมาเป็นอีกมุมมองหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นมุมมองที่ไม่มีใครมอง เป็นการสะท้อนภาพให้เห็นสำหรับคนที่อยู่ข้างหลัง และเพื่อเป็นกำลังใจให้ทำใจยอมรับเมื่อครามีทุกข์ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงความจริงที่มีชื่อเรียกว่า **อัมมุตเทส ๔ ประการ*** คือ

๑. โลกอันตรายนำไปไม่ยั่งยืน

วันเวลาผ่านไปจะเรียกความเป็นหนุ่มเป็นสาวกลับคืนมาไม่ได้มีแต่จะร่วงโรย ถดถอยทั้งกำลังกายกำลังความคิด

๒. โลกไม่มีผู้ต้านทาน ไม่เป็นอิสระ

คนมีอำนาจชนะคนมาเยอะ จะสั่งให้คนอื่นทำอะไรตามคำสั่งก็ได้ ครั้นถึงเวลาเจ็บป่วย ครอบครัวยุติมิตรที่แวดล้อมอยู่ จะสั่งว่า ขอให้ช่วยแบ่งเบาความเจ็บป่วยไปบ้างก็ไม่สามารถทำได้

๓. โลกไม่มีอะไรเป็นของตน จำต้องละสิ่งทั้งปวงไป

บรรดาทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมดจะเปลี่ยนความเป็นเจ้าของ ไม่มีสิทธิ์ขาดเฉพาะตนจะตกเป็นของคนอื่นต่อไป จึงต้องรู้จักปล่อยวาง เพราะในที่สุดก็ถูกพรากจากคนรักจากสิ่งของที่หวงแหน

๔. โลกพร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา

มีบางสิ่งไม่เคยปรากฏว่าเต็ม คือ ตัณหา จึงไม่รู้จักพอ มีแล้วก็อยากมีเพิ่มขึ้นอีก อยากครอบครองอยากได้มาเป็นของตน

*ที่มา : มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ วัฏฐุปาลสูตร เล่มที่ ๑๓ (อัมมุตเทส คือ หัวข้อธรรม)

พฤษภภาษาษร	อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เส่งคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา
ความดีก็ปรากฏ	กิตติศฤงษ
ความชั่วก็นิทา	ทวยศยินขจร

(สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

ว้าว ความ ช่างเมื่อตายไป กระจุก เขา งาเป็นสิ่งที่ยิ่ง
เหลืออยู่ใช้แทนซากเหล่านั้น คนเราเมื่อตายไปรูปร่างกายสลายหมด
ที่ยังคงอยู่ก็มีแต่ความดีกับความชั่ว ดังนั้น เครื่องประดับที่มี
คุณค่ามากที่สุดคือคุณงามความดีที่ทำได้จะเป็นเกียรติประวัติ
เกียรติยศแทนตนให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็นแนวทางในการ
พัฒนาต่อยอดภูมิความรู้ ภูมิธรรม ขอให้ทุกคนหมั่นนึกถึง
ความตายโดยน้อมเข้าหาตนอย่างมีสติ มีความสลัดใจ ระวัง
เท่าทัน ไม่ประมาทมัวเมาในวัย ในความไม่มีโรค ในชีวิต
ไม่ยึดติดผูกพันในคนรักของรัก ไม่ทำทุจริตทางกาย วาจา ใจ
ก่อนที่ลมหายใจสุดท้ายจะมาถึง

น สันติ ปุตุตา ตาณาย น ปัตตา นปี พนุชวา
อนตเกนารูปนสนล นตถิ ภาตีส ตาณตา

บุคคลเมื่อถึงคราวจะตาย บุตรทั้งหลายก็ต้านทานไว้ไม่ได้

บิดาก็ต้านทานไว้ไม่ได้ พวกพ้องก็ต้านทานไว้ไม่ได้

ญาติพี่น้องก็ต้านทานไว้ไม่ได้

(ขททกนิกาย ธรรมบท)

ISBN 978-974-235-711-5

9 789742 357115